ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ლაშა მათიაშვილი

Vita activa და vita contemplativa: ანტიკური და შუა საუკუნეების პარადიგმები ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიაში

ფილოსოფიის დოქტორის (Ph.D) აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

მაცნე

თბილისი
2018

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ფილოსოფიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ლელა ალექსიძე
ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

ოფიციალური ოპონენტები:

დისერტაციის დაცვა შედგება 2018 წლის, საათზე, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე.

მისამართი: თბილისი, 0179, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 13, უნივერსიტეტის კორპუსი, -ე აუდიტორია

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივნის
მოვალეობის შემსრულებელი, ისტორიის
მეცნიერებათა დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ქეთევან ხუციშვილი

შესავალი

წარმოდგენილი ნაშრომი თანამედროვე იტალიელი მოაზროვნის, ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიის კვლევას ეძღვნება. ნაშრომში მიზნად არის დასახული აგამბენის მიერ ანტიკური და შუა საუკუნეების ეპოქალურ სააზროვნო თავისებურებათა კონტექსტში ქმედითი და მჭვრეტელობითი ცხოვრების ფორმების შესწავლა. თუმცა, ეს არ არის მხოლოდ ფილოსოფიის ისტორიის მეტ-ნაკლებად ობიექტური სურათის გადმოცემის და კვლევის უწყინარი მცდელობა. თავად აგამბენის არქეოლოგიურ-გენეალოგიური მეთოდოლოგიის გათვალისწინებით, ქმედითი და მჭვრეტელობითი სიცოცხლის სტრუქტურული ელემენტების ანტიკურ და შუა საუკუნეების სააზროვნო ველში დაძებნით, თანამედროვე ფილოსოფიურ, კულტურულ და პოლიტიკურ დისკურსთან მათ დაკავშირებასა და აღდგენას ვცდილობთ. შეიძლება ითქვას, წინამდებარე კვლევა თანამედროვეობის ერთგვარი არქეოლოგიაა, რომელიც ისტორიული დროითობის ჰორიზონტიდან განჭვრეტს იმას რაც ჩვენს წინაშეა, რასაც უნდა ვხედავდეთ, მაგრამ ვერ ვხედავთ, რასაც უნდა ვგრძნობდეთ და ვიაზრებდეთ, მაგრამ ვერც ვგრძნობთ და ვერც ვიაზრებთ. ფილოსოფიური არქეოლოგია წარსულისკენ მიმართული ერთგვარი ჩრდილია, რომელიც თანამედროვეობის არსებისა და მდგომარეების დანახვაში გვეხმარება. თვალთან ძალიან ახლოს მყოფი საგნის სრულად და ყოვლისმომცველად შეთვალიერება შეუძლებელი თუ არა, რთულია, ამიტომ საკუთარი დროის გაგებისთვის მისგან დისტანცირებაა საჭირო. აგამბენის შემოქმედება წარსულისა და თანამედროვე ფილოსოფიური პრობლემებისადმი ამგვარი მიდგომის ნიმუშია, რომლის კვლევასაც წინამდებარე დისერტაცია წარმოადგენს. ნაშრომის სათაურიდან ჩანს, რომ ქმედითი და მჭვრეტელობითი ცხოვრების ფორმებს ანტიკური და შუა საუკუნეების პარადიგმათა კონტექსტში ვიკვლევთ. რას ნიშნავს აქ **პარადიგმა** და რატომ ვამჯობინებთ მას მაგალითად „იდეას“? თავად

ჯორჯო აგამბენის ერთ-ერთი წიგნის *„signatura rerum: მეთოდის შესახებ“* პირველი თავის სახელწოდებაა „რა არის პარადიგმა“? აგამბენი, რომელსაც ისტორიციზმში ადანაშაულებდნენ, საკუთარი მეთოდოლოგიური პრინციპის გასამართლებლად ფილოსოფიასა და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა კონტექსტში პარადიგმის მნიშვნელობასა და ფუნქციას იკვლევს. იტალიელი ფილოსოფოსის თანახმად, ფიგურები, რომლებსაც ის საკუთარი შემოქმედების განმავლობაში იკვლევდა, პოზიტიურ ისტორიულ ფენომენებს წარმოადგნენ, მაგალითად; მუსულმანი, საგანგებო მდგომარეობა, Homo Sacer, საკონცენტრაციო ბანაკი; მიუხედავად ამისა, აგამბენი მათ პარადიგმებად მიიჩნევს, რომელთა დანიშნულება პრობლემური ველის კონსტრუირებაა. ანტიკური და შუა საუკუნეების პარადიგმებში არც ჰიპოთეზა და არც რაიმე პრობლემის ისტორიული დასაბამი არ იგულისხმება, არამედ **სტრუქტურული ანალოგი** და მაგალითი, რომლის მეშვეობითაც თანამედროვე დისკურსის ფუნქციონირების წესის დაძებნას და მათი მნიშვბნელობის ექსპლიკაციას ვცდილობთ.

Vita activa და **vita contemplativa**, ე.ი. ქმედითი და მჭვრეტელობითი ცხოვრების ფორმები დასავლური კულტურის და ადამიანის არსებობის წესის ორი საფუძველია, რომლებიც აგამბენის ფილოსოფიაში ანტიკური და შუა საუკუნეების სააზროვნო პარადიგმების კონტექსტშია არტიკულირებილი. მათი ახლებურად, მათ შორის თავად ჯორჯო აგამბენისაგან განსხავვებულად გააზრებისა და ინტერპრეტაციის მცდელობასაც წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს. თუ ჰანა არენდტის პოლიტიკურ ფენომენოლოგიაში ქმედითი და მჭვრეტელობითი სიცოცხლის ფორმები ერთმანეთისგან გამიჯნულია, ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიაში ეს ორი კომპონენტი ერთმანეთს განმსჭვალავს. ისინი თითქოს ერთმანეთს განაპირობებენ და განურჩევლობის ტოპოლოგიურ სტრუქტურაში შედიან, რომელშიც ერთის მხრიდან მეორეზე რაიმე სახის უპირატესობაზე საუბარი

შეუძლებელია. აგამბენის ფილოსოფიაში არენდტის მიერ დადგენილი ქმედითი და მჭვრეტელობითი ცხოვრების ფორმების სტრუქტურული ელემენტები ნაწილობრივ არის გაზიარებული. თუ არენდტისთვის vita activa-ს სფეროს მუშაობა, წარმოება და მოქმედება წარმოადგენს, ხოლო vita contemplativa შედგება აზროვნების, ნებისა და განსჯისგან, აგამბენთან ეს ელემენტები სხვაგვარად ვლინდება; მაგალითად მოქმედება გადადის უმოქმედობაში, რომელიც, აგამბენის თანახმად, ყველაზე დიდი მოქმედებაა. უმოქმედობა კი მჭვრეტელობასთან არის დაკავშირებული. რაც შეეხება ნებასა და აზროვნებას, მჭვრეტელობითი სიცოცხლის ეს ორი კომპონენტი აგამბენის მიერაც არის გაზიარებული. არენდტისგან განსხვავებით, იტალიელი ფილოსოფოსი დიდ ყურადღებას უთმობს ენას და მის როგორც მჭვრეტელობით, ისე ქმედით ფუნქციებს. კვლევის პროცესში ძირითად წყაროებად გამოყენებულია აგამბენის შემდეგი ნაშრომები:

- Homo Sacer: სუვერენული ძალაუფლება და შიშველი სიცოცხლე.
- საგანგებო მდგომარეობა.
- ხელმწიფება და დიდება: ეკონომიისა და მმართველობისთეოლოგიური გენეალოგიისთვის.
- სხეულების გამოყენება.
- Opus Dei: მოვალეობის არქეოლოგია.
- რა არის ფილოსოფია?
- ენა და სიკვდილი: ნეგატიურობის ადგილი ფილოსოფიაში.
- უმწიფრობა და ისტორია.

თემის აქტუალობა

თანამედროვე დასავლურ ფილოსოფიაში, როგორც ამერიკულ ისე ევროპულ სივრცეში, ჯორჯო აგამბენი ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნლოვან და ეპოქალურ მოაზროვნედ მიიჩნევა. აგამბენის ნაშრომები თითქმის ყველა დასავლურ ენაზეა თარგმნილი, ხოლო მის ფილოსოფიას არაერთი კვლევა, მონოგრაფია, თემატური წიგნი, სამეცნიერო ჟურნალი თუ კონფერენცია ეძღვნება.

აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ, რომ დასავლურ აკადემიურ სივრცეში აგამბენის ფილოსოფიას თანამედროვე ფილოსოფიურ ტრადიციაში და თანამედროვე ფილოსოფოსებთან მიმართებაში იკვლევენ. განსაკუთრებით აქტუალური Homo Sacer-ის პოლიტიკური ფილოსოფიის პროექტია, რომელიც 1995 წლიდან 2014 წლამდე გრძელდებოდა. ყველაზე მეტი სამეცნიერო კვლევა და რეცეფცია Homo Sacer-ის პერიოდის აგამბენის ფილოსოფიას უკავშირდება. Homo Sacer-ში წამოჭრილი და განვითარებული პრობლემები წინამდებარე დისერტაციის საკმაოდ დიდ ნაწილს შეადგენს. ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფია თანამედროვე დასავლური სამეცნიერო საზოგადოებისთვის მუდმივი რეფლექსიის საგანია. აგამბენის აზროვნების სიღრმე და თეორიული მნიშვნელობა, მისი პროექტების მიმართ სკეპტიკურად განწყობილმა კრიტიკოსებმაც უპირობოდ აღიარეს. მისი წიგნები თითქმის ყველა ევროპულ ენაზეა თარგმნილი. სამწუხაროდ, საქართველოში აგამბენის ფილოსოფიაზე რეფლექსია თითქმის არ მიმდინარეობს და მისი არცერთი ნაშრომი არ არის ქართულ ენაზე ნათარგმნი.

ევროპასა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში აგამბენის შესახებ ფილოსოფიური ლიტერატურა უხვად მოიპოვება. თუმცა, თანამედროვე მკვლევარები ძირითადად აგამბენის თანამედროვე ავტორებთან (ვალტერ ბენიამინი, კარლ შმიტი, მარტინ ჰაიდეგერი, მიშელ ფუკო, ჟილ დელიოზი) მიმართებას იკვლევენ. ჩვენი **მიზანი** კი აგამბენთან ანტიკური და შუა

საუკუნეების პრობლემური საკითხებისა და პარადიგმების დაძებნა და აქტუალიზაციაა, რაც აგამბენის ფილოსოფიის კვლევისა და ზოგადად ჰუმანიტარული მეცნიერებებისთვის მნიშვნელოვანი სიახლე იქნება.

თემის მეცნიერული შესწავლის დონე

ქართულ აკადემიურ სივრცეში ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფია შეუსწავლელია, ხოლო საერთაშორისო დონეზე იტალიელი მოაზროვნის შემოქმედებას მრავალი მეცნიერი იკვლევს. თუმცა, აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ დასავლეთშიც აგამბენის ფილოსოფიაში ანტიკური და შუა საუკუნეების წყაროების ადგილი გამოუკვლეველია. აგამბენის ფილოსოფიის სხადასხვა მხარის შესწავლას არაერთი ნაშრომი მიეძღვნა, მაგრამ ანტიკური და შუა საუკუნეების აზროვნების კონტექსტში, ქმედითი და მჭვრეტელობითი ცხოვრების პარადიგმები კონცენტრირებულად არცერთ მათგანში არ გამოკვლეულა. აგამბენის აზროვნების კვლევას შემდეგი ნაშრომები ეხება :

- Attell K. Giorgio Agamben: Beyond the threshold of Deconstruction. New York. Fordham University Press. 2015
- Calarco M and DeCaroli S. Giorgio Agamben: Sovereignty & Life. Stanford, California. Stanford University Press. 2007
- Durantea L, Giorgio Agamben: A Critical Introduction, 2009
- Leshem D, The Origins of Neolibaralism: Modelling the Economy from Jesus to Foucault, Columbia University Press, New York, 2016

- Dickinson C, Kotsko A, Agamben's Coming Philosopohy: Finding the New Use for Theology, Rowman & Littlefield International, 2015
- Dickinson C, Agamben and Theology, T&T Clark, 2011
- Zartaloudis T, Giorgio Agamben: Power, Law and the Uses of Criticism, Routledge-Cavendish, 2011

აგამბენისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო ლიტერატურის ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს, ამიტომ მხოლოდ ერთ ნაშრომს დავასახელებთ (Kotsko A, Salzani, C, Agamben's Philosophical Lineage Edinburgh University Press, Edinburgh University Press, 2017) რომელშიც მეტ-ნაკლებად არის ნაჩვენები აგამბენის ანტიკურ და შუა საუკუნეების ფილოსოფოსებთან მიმართება: პლატონთან, არისტოტელესთან, სტოიკოსებთან, პლოტინთან, დამასკიოსთან, ნეტარ ავგუსტინესთან, თომა აქვინელთან და ა.შ.

ნაშრომის მიზნები

სადოქტორო კვლევის მთავარი მიზანი მჭვრეტელობითი და ქმედითი სიცოცხლის ფორმების ანტიკური და შუა საუკუნეების პარადიგმების ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიაში გამოყენების ინტერპრეტაცია.

აგამბენი, განსაკუთრებით უკანასკნელ პერიოდში, ისტორიულ, სამართლებრივ, ფილოსოფიურ და თეოლოგიურ არქივებში „მოგზაურობით“ მივიწყებულ პრობლემებსა და კონცეპტებს ახალ სიცოცხლეს ანიჭებს და მათ თანამედროვე ფილოსოფიურ დისკურსში აბრუნებს. თამამად შეიძლება იმის თქმა, რომ მჭვრეტელობითი და ქმედითი სიცოცხლის ფორმები აგამბენის ფილოსოფიაში მჭიდროდ არის ერთმანეთთან დაკავშირებული და მთლიანობაში ისინი მისი ფილოსოფიურ-პოლიტიკური პროექტის მაკონსტიტუირებელი ელემენტებიც

არიან. წარმოდგენილ დისერტაციაში ამ ორი პარადიგმის კონტექსტში შემდეგი მიზნებია დასახული:

- ანტიკური და შუა საუკუნეების აზროვნების ფორმების საფუძველზე **ნებისა** და **შესაძლებლობის** კატეგორიების ანალიზი. აგრეთვე, აღნიშნული საკითხისადმი აგამბენის ამბივალენტური დამოკიდებულების ინტერპრეტაცია.
- რომის სამართლის არქაული ფიგურის Homo Sacer-ის, **საგანგებო მდგომარების, ავტორიტეტისა** და **შიშველი სიცოცხლის** ცნებების ინტერპრეტაცია და მათი თანამედროვე თეორიულ დისკურსებთან დაკავშირება.
- არისტოტელური **არააფოფანტური ლოგოსის მოდალურ ონტოლოგიად** განხილვა და თანამედროვე ძალაუფლების ფორმებთან მისი დაკავშირება.
- **უმოქმედობის** და **კანონის დეაქტივაციის** პავლესეული პარადიგმის აგამბენისეული ინტერპრეტაციის კვლევა.
- **Praxis**-ის და **Poiesis**-ის არისტოტელური პარადიგმების აგამბენისეული ინტერპრეტაციის კვლევა.
- აგამბენის ფილოსოფიის კონტექსტში პლატონური, არისტოტელური და სტოიკური ტრადიციების საფუძველზე **გამოუთქმელისა** და **გამოთქმადის** კატეგორიების შესწავლა და ინტერპრეტაცია.
- დერიდას დეკონსტრუქციაში **ხმის** აგამბენისეული კრიტიკის (ანტიკური და შუა საუკუნეების ფილოსოფიის მეშვეობით) და, შესაბამისად, აგამბენის მიერ ხმის პლატონურ **ხორად** ინტერპრეტაციის კვლევა.

მეცნიერული სიახლე

ანტიკური და შუა საუკუეების სააზროვნო ტრადიციების ადგილი აგამბენის ფილოსოფიაში დასავლურ აკადემიურ სივრცეშიც ფრაგმენტულად არის შესწავლილი. ამ თვალსაზრისით სადოქტორო კვლევა ზოგადად

მნიშვნელოვანი სიახლეა არა მხოლოდ ფილოსოფიის, არამედ თეოლოგიისა და პოლიტიკური მეცნიერებისთვისაც. თემის მეცნიერულ სიახლედ შეიძლება მისი წმინდა თეორიული შედეგებიც მივიჩნიოთ, რომლებსაც უფრო დეტალურად ნაშრომის ბოლოს, ზოგად დასკვნებში ავსახავთ.

ნაშრომის მეთოდოლოგია

კვლევის პროცესში რამდენიმე მეთოდია გამოყენებული. მიშელ ფუკოს მიერ დამკვიდრებული არქეოლოგიურ-გენეალოგიური მეთოდის გარდა, რომელიც ისტორიული ფაქტის პრობლემატიზაციასა და ცნების თავდაპირველი სტრუქტურული მნიშვნელობის გაგებას გულისხმობს, ჰერმენევტიკული და ფენომენოლოგიური მეთოდებიც მოვიშველიეთ. თუმცა, მთავარი მეთოდოლოგიური პრინციპი აგამბენისგან ვისესხეთ. ის თავის მეთოდოლოგიურ მიდგომას განმარტავს ლიუდვიგ ფოიერბახის სიტყვით Entwicklungsfähigkeit, რაც განვითარების უნარს ნიშნავს. ამგვარ შესაძლებლობად ესახება მას ფუკოს ბიოპოლიტიკური პარადიგმა, რომლის დაუსრულებლობა მისი განვითარების შესაძლებლობას იძლევა. ჩვენც სწორედ ამგვარი განვითარების უნარით ვხელმძღვანელობდით და ის ანტიკურ და შუა საუკუნეების ტრადიციებს მივუსადაგადეთ, ისევე როგორც თავად აგამბენის ტექსტებს. განვითარების უნარი ტექსტში უთქმელი, ღია და წმინდა შესაძლებლობის მქონე საკითხის დღის სინათლეზე გამოტანას და აქტუალიზებას გულისხმობს.

ნაშრომის აპრობაცია

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითად პრობლემათა სპექტრი სხვადასხვა საერთაშორისო სამეცნიერო ღონისძიებაზე იყო წარდგენილი.

- 2016 წელს ერფურტის უნივერსიტეტში (გერმანია) მაქს ვებერის ინსტიტუტისა და ჰაიდელბერგის

უნივერსიტეტის მიერ დოქტორანტებისთვის ორგანიზებულ ზამთრის სკოლაში გაკეთდა პრეზენტაცია თემაზე **„ნება, შესაძლებლობა და დროითობა აგამბენის ფილოსოფიაში“,** რომელიც დისერტაციის ბოლო თავის თემას წარმოადგენს.

- 2016 წელს ფილოსოფიის საერთაშორისო ფესტივალზე, ისკიაზე (იტალია) წარმოდგენილი იყო მოხსენება **„არააპოფანტური ლოგოსი, როგორც მოდალური ონტოლოგია“**, რომელიც დისერტაციის ცალკე თავსაც წარმოადგენს.
- 2015 წელს, ევროპული სამეცნიერო ინსტიტუტის მიერ ორგანიზებული ევრაზიის მულტიდისციპლინურ ფორუმზე წარმოდგენილი იყო მოხსენება **„ავტორიტეტის გენეალოგია და სუვერენულობის პარადოქსი“,** რაც დისერტაციის შესავალი ნაწილის, პირველი თავის მთავარ საკითხს წარმოადგენს.
- 2018 წლის მარტში, ჩეხეთის მეცნიერებათა აკადემიის ფილოსოფიის ინსიტუტში შედგა საჯარო ლექცია **ეკონომიის** და **ონტოლოგიის** შესახებ აგამბენის ფილოსოფიაში, რომელიც სადისერტაციო ნაშრომის მე-2 თავშია განხილული.

დასახელებულ საერთაშორისო სამეცნიერო ღონისძიებებში მონაწილეობამ და სამეცნიერო საზოგადოებასთან ურთიერთობამ კვლევის განვითარების კონტურები გამოკვეთა და მისი დინამიკა განსაზღვრა.

დისერტაციასთან დაკავშირებული საკითხები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

- Matiashvili L, Genealogy of Authority and the Puzzle of Sovereignty. European Scientific Journal. 2015, ISSN: 1857 - 7881 (Print); ISSN: 1857 - 7431 (Online)
- Matiashvili L, Non-Apophantic Logos as Modal Ontology. European Scientific Journal. December issue, 259-267,

2016, ISSN: 1857 - 7881 (Print) ISSN: 1857 - 7431 (Online)

- Matiashvili L, Economy and Ontology: The Mystery of Power in the Philosophy of Giorgio Agamben, London Academic Publishing, Brolly. Journal of Social Research, (August, 2018)
- მათიაშვილი ლ, ენა და ფიცი: ფილონ ალექსანდრიელიდან სამეტყველო აქტების თეორიამდე: კრებულში: ენა, კულტურა, ფილოსოფია ეძღვნება ფილოსოფოს მამუკა ბიჭაშვილის ხსოვნას. რედ. ა ყულიჯანაშვილის, მ. ქერქაძე, „მერიდიანი“, თბილისი, 2016, გვ. 196-201, ISBN 978-99441-25—215-0

ნაშრომის სტრუქტურა და შესავალი

ნაშრომი შედგება შესავლისგან, პარაგრაფებად დაყოფილი 8 თავისგან და დასკვნისაგან. ნაშრომის ბოლოს მოცემულია ბიბლიოგრაფია.

შესავალში წარმოდგენილია ნაშრომის ძირითადი პრობლემების მონახაზი და განხილულია აგამბენის ფილოსოფიის ზოგადი თავისებურება და მნიშვნელობა, აგრეთვე დასახულია ნაშრომის მიზნები და ამოცანები.

თავი I

პირველი თავის პირველი პარაგრაფი, **„საგანგებო მდგომარეობა და შიშველი სიცოცხლე**“, როგორც სათაურიდან ჩანს, საგანგებო მდგომარეობის ისტორიულ ანალიზს და სუვერენულ გადაწყვეტილებასთან მის კავშირს ეხება. სუვერენულობის პარადოქსი შემდეგში მდგომარეობს: თუ სუვერენი საგანგებო მდგომარეობას ლეგალურ-სამართლებრივი უფლებით აცხადებს, მაშინ კანონი საკუთარ

სხეულში თვითდესტრუქციულ ელემენტს ატარებს, რადგან საგანგებო მდგომარეობაში მისი ძალა და ფუნქციონირება დროებით ჩერდება. ამგვარ მდგომარეობაში, როდესაც კანონს სუვერენული გადაწყვეტილება ანაცვლებს, სუვერენი ამბივალენტურ, პარადოქსულ მდგომარეობაში აღმოჩნდება. სუვერენი ერთდროულად აღემატება კანონს და მისითაც არის განსაზღვრული. უკიდურესად რთული და პოლიტიკურად საზღვრითი მდგომარეობისას, სამოქალაქო დაპირისპირების თუ საგარეო შეიარაღებული საფრთხის შემთხვევაში, სენატი საზოგადოებრივი მღელვარების და საფრთხის საფუძველზე საგანგებო განკარკულებას გამოსცემდა, ეს განკარგულება კი საგანგებო მდგომარეობის ერთგვარი ისტორიული ანალოგიაა, რომელიც სიტყვა **Iustitium**-ით გამოითქმება, რაც კანონის დროებით შეჩერებას, მისი ძალის დეაქტივაცისა ნიშნავს.

მეორე პარაგრაფი „**Auctoritas და საგანგებო მდგომარეობა**“ პირველში დასმული და გამოკვლეული საკითხის ლოგიკური გაგრძელებაა, რომელშიც საგანგებო მდგომარეობის და ავტორიტეტის ცნებები არის შესწავლილი. ბერძნული სამყაროს მითოლოგიური და ფილოსოფიური ტრადიციისთვის მამის უარყოფა ან/და მისი მკვლელობა უცხო არ არის. საკმარისი იქნება ოიდიპოსისა და პლატონის „სოფისტის“ გახსენება, რომელშიც „მამის“ სიმბოლურ ხატად წარმოდგენილი პარმენიდე უარყოფის და „მკვლელობის“ ობიექტი ხდება. რომაული პოლიტიკური ორგანიზაციის სტრუქტურა და ყოველდღიურობა კი ტრადიციისა და წარსულის „საკრალიზებით“ აფუძნებს კანონმდებელი მამის მეტაფორულ ფიგურას. მდიდარი პოლიტიკური გამოცდილების მქონე ბერძნებს, ავტორიტეტის აღმნიშვნელი სიტყვა არ ჰქონდათ. ანტიკურ საბერძნეთში საჯარო და კერძო სივრცეს შორის მკვეთრი სადემარკაციო ხაზი იყო გავლებული. οἰκονομία აღნიშნავდა სახლის პრივატულ განზომლებას, საოჯახო მეურნეობას, რომელსაც მართავდა δεσπότης.

ბერძნული წარმოშობის რომაელი ისტორიკოსი დიონ კასიუსი ლათინური სიტყვის-auctoritas ბერძნულად ერთმნიშვნელოვანი თარგმანის შეუძლებლობაზე მიუთითებდა. დიონის მიხედვით, auctoritas ბერძნულად კონტექსტისა და გადმოსაცემი შინაარსის გათვალისწინებით ითარგმნება, რადგან ამ სპეციფიკურად რომაულ პოლიტიკურ კონტექსტში წარმოქმნილ სიტყვას პირდაპირი შესატყვისი ბერძნულში არ მოეპოვებოდა.

მესამე პარაგრაფი „**Homo Sacer და შიშველი სიცოცხლე**", რომაული სამართლის არქაულ ფიგურას ეძღვნება, რომელიც ლეგალ-სამართლებრივი სივრციდან განიდევნებოდა და მთელი მისი არსებობა შიშველ სიცოცხლეზე დაიყვანებოდა. ამ კონტექსტში აუცილებელია აგამბენის მიერ სიცოცხლის ორი ფორმის გარჩევა. აგამბენის აზრით, ბერძნები ერთმანეთისგან განასხვავებდნენ საერთო არსებობას ყველასთვის, მცენარეებისთვის, ცხოველებისთვის და ადამიანებისთვის, რომელიც გამოიხატება სიტყვით **Zoe**, ხოლო პოლიტიკურად კვალიფიცირებულ სიცოცხლის ფორმას **Bios** ეწოდება. **Homo Sacer-ის** არსებობა აკრძალვისა და განდევნის შემდეგ Zoe-ზე, ე.ი. შიშველ სიცოცხლეზე დაიყვანებოდა, რაც უუფლებო, კანონგარეშე არსებობას ნიშნავს. სასჯელი ითვალისწინება Homo Sacer-ის მოკვლას, ისე რომ მკვლელი კანონის წინაშე არ აგებდა პასუხს, მისი ღმერთებისთვის მსხვერპლად შეწირვაც კი იკრძალებოდა. მისთვის ყველა პოტენციური სუვერენია, რომლებიც სიკვდილ-სიცოცხლეზე იღებენ გადაწყვეტილებას. აგამბენი, იმის გარდა რომ ფუკოს ბიოპოლიტიკურ პარადიგმას ავითარებს და მის თანამედროვე მანიფესტაციებს აკრიტიკებს, ფუკოსგან ბიოპოლიტიკის ისტორიული დასაბამის შესახებ შეხედეულებითაც განსხვავდება. ფრანგი მოაზროვნისთვის სახელმწიფო ძალაუფლების განხორციელების ბიოპოლიტიკური ფორმა მოდერნულობის ეპისტემეს მიჯნაზე

გაჩნდა. აგამბენი მიიჩნევს, რომ ბიოპოლიტიკას ფესვები ანტიკურ სამყაროში აქვს გადგმული, რაც ძალიან კარგად ჩანს მის მიერ აქტუალიზირებულ Homo Sacer-ის ფიგურაში. საგანგებო მდგომარეობა, როგორც წარმოსახვითი აზრობრივი კონსტრუქცია დასახელებული პარადიგმების დაბადებისა და ფუნქციონირების სივრცეა. სწორედ საგანგებო მდგომარეობაში ჩნდებიან პერიფერიული და მარგინალიზირებული სუბიექტები. შიშველი სიცოცხლე სწორედ ასეთი საგანგებო მდგომარეობაა.

დისერტაციის პირველი თავი ქმედითი სიცოცხლის პარადიგმის კონტექსტშია განხილული. კერძოდ, ის არის თანამედროვე ბიოპოლიტიკის ისტორიული პრეფიგურაციების დაძებნის მცდელობა, რომელიც თანამედროვე პოლიტიკური მოქმედების კრიზისის შესახებ კრიტიკულ რეფლექსიას წარმოადგენს.

თავი II

სადისერტაციო ნაშრომის მეორე თავი, **„ეკონომია და ონტოლოგია: ჯორჯო აგამბენის მეტაფიზიკურ-პოლიტიკური პროექტის შესახებ“**, შესავლის, ხუთი პარაგრაფისა და დასკვნისაგან შედგება (2.1. ეკონომიის არქეოლოგია; 2.2. ქრისტიანობამდელი ეკონომია; 2.3. „ეკონომიის“ თეოლოგიური მნიშვნელობისთვის: სტრატეგიული ცვლილება; 2.4. ღვთაებრივი ანარქია; 2.5. „მეფე მეფობს, მაგრამ არ მართავს“)

შესავალში მონიშნულია პრობლემური ველი, კერძოდ, დასმულია საკითხი და განხილულია აგამბენის პოსტფუკოსეული ბიოპოლიტიკის არქეოლოგია. აგამბენის მიზანი დასავლურ სოციო-პოლიტიკურ ტრადიციაში ძალაუფლების მეტამორფოზის ანალიზია. აგამბენს აინტერესებს, თუ რატომ მიიღო ძალაუფლებამ ეკონომიის

ფორმა, რომელიც მიშელ ფუკოს გენეალოგიური გამოკვლევების მიხედვით „ადამიანების მართვას“ ნიშნავს. ფუკომ თანამედროვე მენეჯერულ-ადმინისტრაციული ძალაუფლების დასაბამად პასტორული პარადიგმა მიიჩნია, რომელშიც მთავარი მიზანი ადამიანის ცნობიერების დამორჩილება და მისი მართვაა. აგამბენის შემთხვევაში ძალაუფლების კვლევის არქეოლოგიურ-გენეალოგიური ჰორიზონტი ადრეული ქრისტიანული თეოლოგიის ტრადიციას ფარავს.

პირველი პარაგრაფი **„ეკონომიის არქეოლოგია“** ტერმინ ეკონომიის თეოლოგიური კვლევაა. აგამბენის ერთ-ერთი ძირითადი მიზანი პოლიტიკური თეოლოგიის და ეკონომიური თეოლოგიის მონაცვლეობის, ანტინომიურობის და მათი ფუნქციური დაკავშირებულობის წარმოჩენაა. ორივე პარადიგმის საფუძველი ქრისტიანული თეოლოგიაა. წყარო ერთია, მხოლოდ ინტერპრეტაციებია სხვაგვარი. პოლიტიკური თეოლოგიის თეორიული დაფუძნება გერმანელი იურისტის და კათოლოკე კონსერვატორის, კარლ შმიტის სახელს უკავშირდება, ხოლო ტრინიტარული ეკონომიის იდეის გამოყენებით მისი გაბათილება შმიტის მოწინააღმდეგე თეოლოგმა, ერიკ პეტერსონმა სცადა. პოლიტიკური თეოლოგია პროფანულ სუვერენულ ძალაუფლებას ტრანსცენდენტური ღმერთის იდეაზე აფუძნებს, ეკონომიური თეოლოგია კი ტრანსცენდენტურობის იდეას იმანენტურობით ანაცვლებს, რომლის მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი არის არა სუვერენული ინტერვენცია ან ღმერთის ხატად ყოფნა, არამედ ადმინისტრირება და მოწესრიგება.

მეორე პარაგრაფში “**ქრისტიანობამდელი ეკონომია**”**,** განხილულია ქრისტიანობამდელი ეკონომია, კერძოდ, მისი არისტოტელური მნიშვნელობა და რიტორიკაში მისი ფუნქცია.

მესამე პარაგრაფი **“ეკონომიის“ თეოლოგიური მნიშვნელობისთვის: სტრატეგიული ცვლილება”**, ქრისტიანულ თეოლოგიაში ტერმინ „ეკონომიის“ მნიშვნელობის ტრანსფორმაცია ეხება. ეკლესიის ისტორიასა და თეოლოგიაში დამკვიდრებული შეხედულების თანახმად, ეკონომიის ტრადიციული მნიშვნელობის მოდიფიცირება და მისი თეოლოგიურ ლექსიკონში ჩართვა, პავლე მოციქულის ეპისტოლეებს უკავშირდება. ამ ძირითადი და, მაშასადამე, გაბატონებული პარადიგმის მიხედვით, პავლე იყო პირველი, ვინც „ეკონომია“თეოლოგიური მნიშვნელობით გამოიყენა. თუმცა, ჯორჯო აგამბენის გამოკვლევებმა ეკონომიის მნიშვნელობის თეოლოგიზირება არა პავლე მოციქულის ეპისტოლეებს, არამედ ტერტულიანეს და იპოლიტეს სახელს დაუკავშირა. პავლეს მიერ ტერმინის “oikonimia” გამოყენება საკუთარი თავისა და მესიანური თემის მიმართ არ არის პოლიტიკური მნიშვნელობის მქონე, როგორც ამის წარმოჩენას ცდილობს ალენ ბადიუ ნაშრომში „პავლე და უნივერსალიზმის დაფუძნება“ და იაკობ ტაუბესი წიგნში „პავლეს პოლიტიკური თეოლოგია“. აგამბენის თანახმად, პავლე სიტყვას oἰκονομία საოჯახო მეურნეობის არისტოტელური მნიშვნელობით იყენებდა. საოჯახო მეურნეობის სივრცეს მიეკუთვნება აგრეთვე სიტყვები მონა (*doulous*) და მსახური (*diakonos*), რომლებსაც პავლე საკუთარი ფუნქციისა და მდგომარეობის გადმოსაცემად ხმარობდა. როგორც უკვე აღინიშნა, ეკონომიის თეოლოგიზირება აგამბენთან ტერტულიანეს და იპოლიტეს სახელებს უკავშირდება.

მეოთხე პარაგრაფი **„ღვთაებრივი ანარქია“, მოქმედების** და **არსების** პარადიგმებს ეხება. აგამბენის თანახმად, ღმერთის არსების და მოქმედების, **ონტოლოგიის** და **პრაქსისის** გამიჯვნა, ეს „საიდუმლო დუალიზმი“ ეკონომიური დოქტრინის და ქრისტიანული თეოლოგიის ერთ-ერთი ძირეული

პრობლემათაგანია. არსებობისა და ენის კლასიკური ბერძნული გაიგივება ქრისტიანულ თეოლოგიაში მოიხსნა იმით, რომ ლოგოსი, როგორც ხსნის საყოველთაო გეგმის განმახორციელებელი, როგორც პრაქსისი და ეკონომია, არიანელობასთან დავის ლოგიკური შედეგის შემდეგ ანარქიულად, ე.ი. დაუსაბამოდ გამოცხადდა. სამყაროს ძველი ბერძნული სურათი არსებისა და მოქმედების განურჩევლობაა; მაგალითდ, არისტოტელეს უძრავი მამოძრავებელი ზეციურ სფეროებს ამოძრავებს აუცილებლობით, საკუთარი ბუნების იმანენტური კანონიდან გამომდინარე და არა იმიტომ, რომ ეს მას სურს. ის საკუთარ თავთან აბსოლუტურად იგივეობრივია. ბერძნული სამყარო არის არსებობისა და მოქმედების იდეალური თანხმობა და ერთიანობა.

მეხუთე პარაგრაფში **"მეფე მეფობს, მაგრამ არ მართავს"**, განხილულია **მეფობის** და **მმართველობის** პარადიგმები. მეფობასა და მმართველობას შორის განსხვავება პოლიტიკური კონტექსტის შეძენამდე და მასში არტიკულირებამდე, აგამბენის კვალდაკვალ თეოლოგიურ ტრადიციაში უნდა ვეძებოთ. მეფობა და მმართველობა, შეიძლება აგრეთვე შეესაბამებოდეს იმ თეოლოგიურ პარადიგმას, რომლის თანახმადაც ღმერთის არსებობა და პრაქსისი, მისი საკუთარ თავში, თავისთავად და თავისთვის ყოფნა და ხსნის საყოველთაო ისტორია აპორეტულად უკავშირდება ერთმანეთს ეკონომიის ტრინიტარულ ფორმაში. არსების და მოქმედების ფუნქციურად ურთიერთდაკავშირებულ ბინარულ ოპოზიციას მეფობის და მმართველობისა თეოლოგიურ-პოლიტიკური პარადიგმა შეესაბამება, რომელშიც ღმერთი (მეფე) სუფევს და არ მოქმედებს.

თავი III

ქმედითი სიცოცხლის პარადიგმაში ძირითადი დატვირთვა პოლიტიკური მოქმედების ცნებას ხვდა წილად, შესაბამისად, ლეგიტიმური იქნება დავსვათ კითხვა, თუ რამდენად მიზანშეწონილია აგამბენის ფილოსოფიაში უმოქმედობის კონცეპტის პოლიტიკურ კატეგორიად განხილვა. აგამბენთან უმოქმედობა გაბატონებული ძალმომრეობითი პოლიტიკური და სოციალური მდგომარეობიდან თავის დაღწევისა და გათავისუფლების ერთადერთი გზაა. თუ მიშელ ფუკო, ძალაუფლების განხორციელების თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ინსტრუმენტების ერთგვაროვან ზემოქმედებაზე საუბრისას, ფიქრობს, რომ ერთადერთი გამოსავალი ძალაუფლების განმახორციელებელი ინსტიტუტების იმანენტური კრიტიკა და წინააღმდეგობის გაწევაა, აგამბენის თვალსაზრისით, ყველაზე ეფექტური მოქმედება უმოქმედობაა. ეს კი ისეთ მდგომარეობას ნიშნავს, როდესაც ადამიანი უარს აცხადებს პოლიტიკური, კულტურული და სოციალური ინსტიტუტების მორჩილებაზე.

პირველი პარაგრაფი **„პავლე მოციქული: უმოქმედობა და რჯულის დეაქტივაცია**“ აგამბენის მიერ პავლე მოციქულის ეპისტოლეების ინტერპრეტაციას ეძღვნება. მთავარი კითხვა, რომელსაც იტალიელი ფილოსოფოსი სვამს არის შემდეგი: პავლეს მესიანური ნარატივის კონტექსტში, რა მნიშვნელობა აქვს ცნებას, რომელიც შეიძლება როგორც დეაქტივაციად, ისე უმოქმედობად გავიგოთ? როგორც აგამბენი აღნიშნავს სიტყვა *Katargein* საკუთრივ პავლე მოციქულის მიერ შექმნილი ტექნიკური ტერმინია. უმოქმედობის ან დეაქტივაციის ცნებები იუდაური კანონის პავლესეული კრიტიკის შუქზე უნდა განვიხილოთ. მხოლოდ ამის შემდეგ მოეფინება ნათელი მესიანური ფენომენის და ნომოსის ურთიერთმიმართებას. *Katargeo* სიტყვასიტყვით ნიშნავს „ვაუქმებ“, „ვაჩერებ“,უფრო ზუსტად, კანონი რწმენის (pistis) მეშვეობით კი არ უქმდება, არამედ მას ძალმოსილება ეკარგება და ხდება უქმე. აგამბენი

აღნიშნავს, რომ ამ ტერმინში არ უნდა ვიგულისხმოთ განადგურება და გაქრობა, არამედ დეაქტივაცია, რაც კანონის ქმედითობის შეჩერებას გულისხმობს. აგამბენის არქეოლოგიური და ამავე დროს ჰერმენევტიკურლი მიებები, მას პავლესეული **katargesis**-ის დიალექტიკურ მნიშვნელობას აღმოაჩენინებს. აგამბენის აღმოჩენის მიხედვით ლუთერი ტერმინ *katargesis*-ის თარგმანისას, სიტყვა *Aufhebung* იყენებს. აგამბენი ლუთერის ნაწერების დეტალური შესწავლის საფუძველზე მიიჩნევს, რომ პროტესტანტ ბერს ბერძნული სიტყვის ორმაგი მნიშვნელობა გააზრებული ჰქონდა. პავლესეული *katargesis*, რომელიც ლუთერმა თარგმნა როგორც *Aufhebung*, კანონის გაუქმებას და დასასრულს კი არ ნიშნავს, არამედ მის მოხსნას, შეთვალიერებას და შენახვას. პავლეს სწორედ უცნაური პროტო-ჰეგელიანური მოხსნა-შენახვის დიალექტიკა ნათელყოფს მის ერთი შეხედვით თვითწინააღმდეგობას, რომელიც ადრეული კომენტატორებისთვის შეუმჩნეველი არ დარჩენილა.

მეორე პარაგრაფი **„უქმეობა და მჭვრეტელობა“** ბიოპოლიტიკის თეოლოგიური საფუძვლების დაძებნას ეხება. ჩვენი ვარაუდით, აგამბენისთვის უქმეობის და მისი მჭვრეტელობასთან კავშირის არქეოლოგიური კვლევა ერთ მიზანს, თანამედროვე პოლიტიკური და ეკონომიური ძალაუფლების და ბიოპოლიტიკური წნეხის წინააღმდეგ ბრძოლისთვის იარაღის შექმნას ემსახურება, რაც ძალაუფლების განმახორციელებელი ცენტრებისადმი წინააღმდეგობის გაწევის უნარს გულისხმობს. აგამბენი, ერთ-ერთ სტატიაში, რომელიც ჟილ დელიოზის მიერ წაკითხულ ლექციას ეძღვნება „რა არის შემოქმედების აქტი“ ფრანგი ფილოსოფოსის კვალდაკვალ წინააღმდეგობის ცნებას ეხება და განმარტავს, რომ დელიოზისეული კრეაციის აქტი, როგორც წინააღმდეგობის აქტი, ერთ ნაკლს გულისხმობს, სახელდობრ განუმარტებლობას. დელიოზი არსად განმარტავს ამ ფრაზის მნიშვნელობას, თუ რას ნიშნავს წინააღმდეგობა და რატომ არის ის შემოქმედებით აქტთან დაკავშირებული? სწორედ

უმოქმედობა არის წინააღმდეგობა, რომელიც ჭვრეტის, მოქმედებისა და ახალი სუბიექტურობის გამოკრისტალების წინაპირობას წარმოადგენს.

თავი IV

დისერტაციის მეოთხე თავს **„ხმის დეკონსტრუქციული და არქეოლოგიური პარადიგმები**“ ეწოდება. ის ხმის შესახებ ჟაკ დერიდასა და ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიურ რეფლექსიებს ეძღვნება. თუ დერიდა ხმის ფენომენს თანამედროვე ფილოსოფიურ კონტექსტში, კერძოდ ჰუსერლის ფენომენოლოგიის კრიტიკისას იყენებს, აგამბენის განზრახვა დერიდას დეკონსტრუქციული პროექტის გადასინჯვაა, რასაც ის ანტიკური და შუა საუკუნეების ფილოსოფიის დახმარებით ცდილობს.

პირველ პარაგრაფში განხილულია ჟაკ დერიდას მიერ ჰუსერლის ფილოსოფიის დეკონსტრუქციული კრიტიკა და ხმის როლი ამ პროცესში. იდეალური ობიექტის დასწრებულობის (უსასრულო გამეორებას) და თვითდასწრებულობის (სიახლოვის) ერთდროულობა აუცილებლად მოითხოვს ხმას. ხმის ფენომენოლოგიური უნიკალურობა გამოიხატება იმაში რომ სუბიექტის მიერ საკუთარი საუბრის მოსმენა პარალელურად საუბრის შინაარსისა და საზრისის გაგებასაც გულისხმობს. საუბრისას საკუთარი თავის მოსმენა დერიდას თანახმად, არის თვითსიყვარულის, ანუ ნარცისიზმის (auto-affection) აბსოლუტურად უნიკალური ფორმა, ხოლო მის წინაპირობასა და საფუძველს წარმოადგენს თვით-სიახლოვე (self-proximity), რომელიც ზოგადად სივრცის აბსოლუტურ რედუქციას გულისხმობს. დერიდას თანახმად, საკუთრივ ფონემა ფენომენის ყველაზე იდეალურ და მადომინირებელ ფორმას წარმოადგენს. წმინდა ფენომენოლოგიური რედუქციის თვალსაზრისით განხილული მეტყველება თავად განეკუთვნება

ფენომენის კატეგორიას, რომელსაც უკვე შეწყვეტილი და ნეიტრალიზებული აქვს სამყაროს ექსისტენციური თეზისი და ბუნებრივი პოზიცია. საკუთარი საუბრის მოსმენისას სუბიექტი არ ტოვებს საკუთარ თავსა და საზღვრებს, მას არ ესაჭიროება სივრცეში გასვლა, სწორედ ამიტომ წარმოადგენს ის ნარცისიზმის უნიკალურ ფორმას, მისი გადაცემა და გამეორება არავითარ დაბრკოლებასა და წინაღობას არ ხვდება. ხმის ამგვარი გაგებიდან გამომდინარე, საკუთარი საუბრის მოსმენისას აღსანიშნი და აღმნიშვნელი იმდენად ახლოს არიან ერთმანეთთან, რომ აღმნიშვნელის გამჭვირვალობა აბსოლუტური ხდება.

მეორე პარაგრაფში **(ჯორჯო აგამბენის ხმის არქეოლოგია)** აგამბენისეული ხმის ფილოსოფიაა გამოკვლეული, რომლის იმპლიციტური სამიზნე დერიდას „გრამატოლოგიის“ პროექტია. აგამბენი აქაც არისოტოტელეს ერთგული რჩება და მისი ციტირებით, ცდილობს წარმოაჩინოს, რომ დერიდას მიერ დასავლურ მეტაფიზიკაში ხმის მიერ ნაწერის რეპრესიის მტკიცება და შესაბამისად „გრამატოლოგია“, როგორც ნაწერის შესახებ მეცნიერება არა უახლოესი წარსულის, არამედ ანტიკურ ტრადიციაში ენისა და ხმის შესახებ რეფლექსიის მონაპოვარია.

მესამე პარაგრაფი **„ლოგოსის ფილოსოფოსი გამოუთქმელის სადარაჯოზე**“, აგამბენის მიერ ჰეგელის „ელევსინური მისტერიების“ ინტერპრეტაციას ეძღვნება.

მეოთხე პარაგრაფი (**ხმა როგორც χώρα**), ხმის, როგორც აბსოლუტური შესაძლებლობისა და მატერიის თეორიას ეძღვნება. აქვე შემოდის პლატონური *χώρα,* რომელიც არავითარ შემთხვევაში არ არის არისტოტელეს მატერია და რომელსაც ხმის სტრუქტურულ ანალოგად მივიჩნევთ.

მეექვსე პარაგრაფი (**Flatus vocis: მოკლე ექსკურსი შუა საუკუნეების ხმის ფილოსოფიაში**) შუა საუკუნეების ხმის ფილოსოფიაში ერთგვარ ექსკურსს წარმოადგენს, რომელშიც განხილულია „მდუმარე ხმის“ მითოლოგება, ავგუსტინესეული

„ცარიელი ხმა“ (inanem vocem) და ანსელმისეული „ხმის ფშვინვა“ (Flatus vocis).

თავი V

მეხუთე თავი, **„გამოუთქმელი და გამოთქმადი“**, ენის ეპისტემოლოგიური საზღვრების კვლევას ეძღვნება, რაც ძირითადად აგამბენის მიერ პლატონის „მეშვიდე წერილის“ ინტერპრეტაციის კონტექსტშია განხორციელებული. აგამბენისთვის გამოუთქმელი როგორც ასეთი მხოლოდ ენაშია შესაძლებელი.

თავისთავადი საგანი, გამოუთქმელობის მიუხედავად, ენაშია დაუნჯებული, ენა გამოუთქმელის უძირეულესი შესაძლებლობაა. თითქოს გამოუთქმელი აღემატება ენას და მის სისუსტეზე მიუთითებს, მაგრამ ის ამავე დროს მხოლოდ ენაში გამოითქმის, როგორც გამოუთქმელი. აგამბენი ცოდნის მოპოვებისთვის აუცილებელ პლატონურ ელემენტებს სტოელთა მიერ შემუშავებულ ენობრივი მნიშვნელობის სამწევრა მიმართებათა სისტემას ადარებს. ენობრივი მნიშვნელობის შესახებ რეფლექსია სტოიკოსებამდე, პლატონთან არის საძიებელი. პლატონის იერარქიულ სტრუქტურაში სახელს (ὄνομα) შეესაბამება სტოელთა აღმნიშვნელი (σημαῖνον*),* განსაზღვრება ((λόγος) კი, თანამედროვე ტერმინოლოგიით რომ გამოვსახოთ და, ამავე დროს, სტოელთა მიერ ნაგულისხმევი მნიშვნელობა შევინარჩუნოთ, არის რეფერენტი, იგივე აღსანიშნი (σημαινόμενον), ხოლო მესამე არის გამოსახულება, (εἴδωλον) რომელსაც აქტუალური რეფერენტი, სტოელთა საგანი თუ ობიექტი *(τυγχάνον)* შეესაბამება. პლატონის დაუწერელი ეზოთერული დოქტრინა, თუ ასეთი რამ მართლაც არსებობს გამოუთქმელია. თუმცა, თავისთავადი საგნის, როგორც გამოუთქმელის პარადოქსულობა იმაში მდგომარეობს, რომ ის

ენობრივი მნიშვლობების ველს არ ტოვებს და მხოლოდ მასში და მისი მეშვეობით მოგვეცემა, სწორედ ეს მეხუთე საფეხური არის იდეა, თავისთავადი საგანი.

თავი VI

მეექვსე თავი, „**Vita activa და vita contemplativa: ანტიკური და შუა საუკუნეების პარადიგმები აგამბენისა და არენდტის ფილოსოფიებში**“ ორი ფილოსოფოსის ერთგვარი შედარებითი ანალიზია. არენდტსა და აგამბენს საერთო აქვთ ისიც რომ, ორივე ჰაიდეგერის სტუდენტი იყო: არენდტი ოციან, ხოლო აგამბენი სამოციან წლებში. თუ „ადამიანური მდგომარეობა“ ქმედითი სიცოცხლის (Vita activa) პარადიგმის დაფუძნებასა და მისი სტრუქტურული ელემენტების ექსპლიკაციას ემსახურება, „გონების სიცოცხლე“ მჭვრეტელობით სიცოცხლეს (Vita contemplativa) ეძღვნება. არენდტმა ქმედითი სიცოცხლის სამი სტრუქტურული ელემენტის (შრომა, მუშაობა, მოქმედება) საპირწონედ აზროვნება, ნებელობა და მსჯელობა წამოაყენა. განზრახული და გაცნობიერებული ჰქონდა თუ არა, არ ვიცით, მაგრამ არენდტის მიერ შერჩეული სათაურების თანმიმდევრობა კანტის სამი კრიტიკის პრობლემებს ეხმიანება: 1) აზროვნება-„წმინდა გონების კრიტიკა“ და, შესაბამისად ეპისტემოლოგიური კითხვა, რა შემიძლია ვიცოდე? 2) ნება-„პრაქტიკული გონების კრიტიკა“: ეთიკური კითხვა, რა უნდა ვაკეთო? 3) მსჯელობა-„მსჯელობის უნარის კრიტიკა“ რომლის მთავარი კითხვაც ასე ჟღერს: რისი იმედი შეიძლება მქონდეს? მე-6 თავის პირველი პარაგრაფი **Praxis**-ის და **Poiesis**-ის მნიშვნელობებსა და მათ ურთიერთმიმართებას ეხება, რომელსაც საფუძველი არისტოტელეს ფილოსოფიაში აქვს. აღსანიშნავია აგრეთვე აგამბენის მიერ არენდტის მოქმედების თეორიის კრიტიკა. ერთ-ერთი მოსაზრების თანახმად, არენდტს „ადამიანურ მდგომარეობაში“ ქმედითი და მჭვრეტელობითი

სიცოცხლის ფორმებს შორის არსებული იერარქიისა და სუბორდინაციის დარღვევა ეწადა, რაც აგანბენის თანახმად, ვერ განხორციელდა.

მეორე პარაგრაფში **(ნებისმიერი სინგულარობა)** მოკლედ არის განხილული აგამბენისეული „ნებისმიერი სინგულარობის" გაგება. „ნებისმიერი" აგამბენმა სქოლასტიკური ფილოსოფიიდან ისესხა და საკმაოდ ორიგინალურად გამოიყენა „მომავლის თემის" იდეის გასააზრებლად. ტერმინი „ნებისმიერი" (quodlibet)[1] არ ნიშნავს რომელიმე კერძო საკუთრების ან თვისების მიმართ გულგრილ დამოკიდებულებას, არამედ ყოფიერებას როგორც ასეთს, როგორიც ის არის თავის თვითგამოვლენაში. ნებისმიერი არც კერძრო საგნის ან არსებულის პრედიკაციულ დიფერენცირებას გამოხატავს და მითუმეტეს არც ზოგადს. არა ლამაზი, მშვენიერი, კეთილი ან მეგობრული, არამედ ნებისმიერი არსებული როგორც ასეთი, მისი აბსოლუტური და ტოტალური, უპირობა სინგულარობა არის უანგარო ნების და სხვასთან ზიარების წინაპირობა.

თავი VII

„არააპოფანტური ლოგოსი როგორც მოდალური ონტოლოგია" მე-7 თავის სათაურია. არააპოფანტური სახის გამოთქმები მოდალური ონტოლოგიის ძირითად სტრუქტურას აყალიბებენ. არააპოფანტური ლოგოსი ჭეშმარიტებისა და მცდარობის კატეგორიების მიღმაა. ამ გამოთქმებს წარმოადგენენ ფიცი, ბრძანება და ლოცვა, რომლებიც არისტოტელურ არააპოფანტურ დისკურსს განეკუთვნებიან და სიტყვისა და საგნის, წინადადებისა და რეალობის რეფერენციულ და დესკრიფციულ სისტემას არ ექვემდებარებიან. არისტოტელეს თანახმად, *„ყველა*

---

[1] „quodlibet ens est unum, verum, bonum seu perfectum" (ნებისმიერი არსებული არის ერთი, ჭეშმარიტი, კარგი ან სრულყოფილი.

წინადადება გამომთქმელ დისკურსად არ შეიძლება ჩაითვალოს, არამედ მხოლოდ ის, რომელშიც რაიმეს ჭეშმარიტება ან მცდარობა არის მოცემული; [ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ’ ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει] ლოცვა, [εὐχὴ] მაგალითად, არის დისკურსი, მაგრამ ის არც ჭეშმარიტია და არც მცდარი.“ (Arist. De Interpretatione 16b33). შესაბამისაად პირველ პარაგრაფში განხილულია არააპოფანტური დისკურსი, ხოლო შემდეგ პარაგრაფებში მისი ცალკეული ფორმებია გამოკვლეული, კერძოდ, **ფიცი, ლოცვა** და **ბრძანება.** აგამბენის თანახმად, არააპოფანტური ლოგოსი თანამედროვე ბიოპოლიტიკური ძალაუფლების შეფარული წყაროა. არააპოფანტური ლოგოსის ფუნქციისა და მნიშვნელობის გამოკვლევით და მისი სამი ძირითადი ელემენტის იდენტიფიცერიბით საბოლოოდ მივედით დასკვნამდე, რომ სინგულარული და თვითმანიფესტირებადი გამოთქმები შეიძლება მოდალური ონტოლოგიის ველში გამოითქვას. სტრუქტურის მიხედვით ბრძანება, ლოცვა და ფიცი იმპერატიულ-ჯერარსული მოდუსის მქონეა და ისინი არ ეხებიან აწმყოს ინდიკატივში. დამატების სახით აღვნიშნავთ, რომ ანალიზურმა ფილოსოფიურმა ტრადიციამ აწმყოს ინდიკატიური ონტოლოგია შთანთქა. თუმცა, აგამბენის განზრახვა რადიკალურად განსხვავებულია და არისტოტელური არააპოფანტური ლოგოსის თანამედროვე ფილოსოფიურ რეფლექსიაში დაბრუნებით, ის დასავლური პოლიტიკური ძალაუფლების ფარული სტრუქტურების გახსნას ცდილობს. ეს ძალაუფლება კი არააპოფანტური ლოგოსით არის შენიღბული, ის მის ნიღაბს ატარებს.

თავი VIII

უკანსკნელი **თავი-„ნების არქეოლოგია“** მჭვრეტელობითი სიცოცხლის ერთ-ერთ ელემენტს, ნებას ეხება.

ფილოსოფიის ისტორიაში გავრცელებული თვალსაზრისით, რომელსაც ჰანა არენდტი და ჯორჯო აგამბენი

ახმოვანებენ და რასაც ანტიკური ფილოსოფიის ზოგიერთი მკვლევარი არ ეთანხმება, ნების გამოკრისტალების თეორიული საფუძველი არა ძველ საბერძნეთში, არამედ შუა საუკუნეების ქრისტიანულ თეოლოგიაში უნდა ვეძებოთ. ამგვარი ინტერპრეტაციის საფუძველზე შეიძლება ვთქვათ, რომ ძველი ბერძენი შესაძლებლობის და არა ნების ადამიანი იყო. შესაბამისად, კიდევ ერთი რთული კითხვა რომელიც უნდა დავსვათ, შესაძლებლობისა და ნების ურთიერთმიმართებას ეხება. რამდენად განსაზღვრავენ ისინი ერთმანეთს, თუ მათ შორის არანაირი კავშირი არ არსებობს? ბერძნულ ფილოსოფიაში ნების არსებობის დადასტურების აგამბენისეული მცდელობების მიუხედავად, ის საბოლოოდ შესაძლებლობისა და ნების საკითხს ძალიან გამარტივებულ ბინარში განჭვრეტს. აგამბენის აზრით ანტიკური ადამიანი შესაძლებლობის ფარგლებს არ ტოვებს, ის შესაძლებლობის სუბიექტია, ხოლო ქრისტიანულ კონტექსტში შესაძლებლობის კატეგორია ნებას ექვემდებარება. შესაბამისად, ქრისტიანული სუბიექტი არის არა პოტენციალობის, არამედ ნების სუბიექტი. აგამბენის თეზისი შემდეგში მდგომარეობს, რომ ანტიკური სამყაროდან თანამედროვე სამყაროზე გადასვლა შესაძლებლობიდან ნებაზე გადასვლის პროცესს ემთხვევა.

ჩვენი მიზანი ამ შემთხვევაში ტრადიციული შეხედულების გადასინჯვაა. ამიტომ, ნაშრომის უკანასკნელ თავში ნების ანტიკურ ფილოსოფიურ ტრადიციაში არტიკულირება არის ნაცადი, თუმცა, ნების მეტაფიზიკის არქეოლოგიური კვლევა ცალსახა და ბოლოვადი პასუხის გაცემას ნების წარმოქმნის ისტორიული და თეორიული კონტექსტის შესახებ ვერ შეძლებს. როგორც უკვე აღინიშნა, საკუთრივ ნება მრავალი ფილოსოფოსის მიერ ხელოვნურ კონცეპტად არის მიჩნეული და მის არსებობაში ეჭვი შეაქვთ. ყოველ შემთხვევაში, ნების ანტიკური და ქრისტიანული პარადიგმების შეპირისპირებით, მსგავსებისა და განსხვავებების დაძებნით, არენდტისა და აგამბენის მოსაზრებათა საწინააღმდეგოდ, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ

ტექნიკურად ნების ქრისტიანულ თეოლოგიაში გაჩენა, ანტიკურ ფილოსოფიაში მის აბსოლუტურ არარსებობას არ გულისხმობს.

დასკვნა

წინამდებარე კვლევის საგანს ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიაში ანტიკური და შუა საუკუნეების პარადიგმების კონტექსტში ქმედითი და მჭვრეტელობითი ცხოვრების ფორმები წარმოადგენს. ნაშრომში გაკეთებული დასკვნები და მიღწეული შედეგები ფილოსოფიის გარდა, სიახლეა აზროვნების სისტემების ინტერდისციპლინური კვლევებისთვისაც. თვალსაჩინოებისთვის მიზანშეწონილი იქნება კვლევის შედეგების თანმიმდევრული რეპრეზენტაცია.

1. ქმედითი ცხოვრების პარადიგმის კონტექსტში გამოვიკვლიეთ აგამბენის პოლიტიკური ფილოსოფიის ძირითადი ფიგურები; ლეგალურ-სამართლებრივი თემიდან გაძევებული Homo Sacer და მისი მიმართება სუვერენთან და საგანგებო მდგომარეობასთან.
2. ქმედითი ცხოვრების პარადიგმას განეკუთვნება აგრეთვე ეკონომიისა (მოქმედება) და ონტოლოგიის (არსებობა) თეოლოგიური არტიკულირების შესწავლა. ბიოპოლიტიკის დაბადებასთან დაკავშირებით კვლევის შედეგად გამოიკვეთა აგამბენის ჰიპოთეზის გადასინჯვის საკითხიც. აგამბენისთვის თანამედროვე უპიროვნო ადმინისტრაციულ-მენეჯერული ძალაუფლების დაბადების ადგილი ქრისტიანულ თეოლოგიაში უნდა ვეძებოთ. აგრეთვე დადგინდა უნცაური კავშირი სამართლებრივ-პოლიტიკურ კატეგორიებსა და თეოლოგიურ ცნებებს შორის. მაგალითად, ანარქია და კოლატერალური შედეგი, აგამბენის

თანახმად, ქრისტოლოგიასა და ტრინიტარული ეკონომიის კონტექსტში გაჩნდა. ჩვენი თეზისის მიხედვით, ბიოპოლიტიკის ისტორიული გამოკრისტალების ადგილი ფუკოს მიერ მითითებული პასტორატი უფროა, ვიდრე აგამბენის მიერ ნავარაუდევი ქრისტიანული თეოლოგია.

3. აგამბენის მიერ პავლე მოციქულის ეპისტოლეების კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით გამოვიკვლიეთ კანონის პავლესეული კრიტიკის და მესიანური ხდომილების სტრუქტურული მსაგვსება საგანგებო მდგომარეობასთან. აგრეთვე ქრისტიანული თეოლოგიის კონტექსტში აგამბენის კვალდაკვალ მივედით დასკვნამდე, რომ მჭვრეტელობა და უქმეობა ერთმანეთის განმსაზღვრელია.

4. ჯორჯო აგამბენის მიერ ჟაკ დერიდას დეკონსტრუქციული პროექტის კრიტიკის კონტექსტში, ხმისა და ნაწერის ურთიერთმიმართება გამოვიკვლიეთ. როგორც გაირკვა, აგამბენის თეზისის თანახმად, ხმა, იქნება ის არისტოტელური მატერია თუ პლატონური ხორა, ერთგვარი ცვილის დაფაა, რომელზეც ენობრივი სიმბოლოები და ნიშნები აღიბეჭდებიან. ხმას არის ენა და ენა არის ხმა. სწორედ ამიტომ ის თვლის, რომ გრამატოლოგია და შესაბამისად ნაწერი, დასავლურ ფილოსოფიაში ყოველთვის ხმაზე უპირატესად მიიჩნეოდა, რაც დერიდას ფონო-ლოგოცენტრისტული პროექტის საპირისპირო მტკიცებას წარმოადგენს. თუმა ჩვენი თეზისის თანახმად, აგამბენი და დერიდა საბოლოოდ ერთ პოზიციას იზიარებენ, უბრალოდ აგამბენი

გრამატოლოგიას ანტიკური ფილოსოფიის მონაპოვრად მიიჩნევს.

5. აგამბენის მიერ პლატონური „თავისთავადი საგნის“ ინტერპრეტაციის კონტექსტში ენის ფილოსოფიასა და შემეცნების თეორიაში გამოუთქმელისა და გამოთქმადის ურთიერთმიმართება გამოვიკვლიეთ. პლატონის „მეშვიდე წერილის“ ენობრივი მნიშვნელობის სტოიკური თეორიის შესწავლის მეშვეობით მივედით დასკვნამდე, რომ გამოუთქმელი შესაძლებელია მხოლოდ ენაში და ენის მეშვეობით არსებობდეს, მიუხედავა იმისა, რომ ზოგიერთი მოაზროვნე, მაგალითად ვალტერ ბენიამინი ფილოსოფიის ამოცანად გამოუთქმელის ენიდან გაძევებას მიიჩნევს.

6. მჭვრეტელობითი და ქმედითი ცხოვრების პარადიგმათა კონტექსტში ერთმანეთს შევადარეთ ჰანა არენდტისა და ჯორჯო აგამბენის ფილოსოფიები. შეიძლება ითქვას, რომ აგამბენის მიერ მოქმედების და მჭვრეტელობის კატეგორიები არენდტისაგან განსხვავდება და უფრო მეტიც, მის კრიტიკას წარმოადგენს.

7. აგამბენის მიერ ხაზგასმული და აქტუალიზირებული პრობლემების შემდგომი კვლევით და განვითარებით, მივედით დასკვნამდე, რომ არისტოტელური არააპოფანტური ლოგოსი, რომელიც ჭეშმარიტებისა და მცდარობის მიღმა მყოფი სინგულარული გამოთქმაა, მოდალურ ონტოლოგიას განეკუთვნება. იტალიელი ფილოსოფოსის თანახმად, დასავლური კულტურული და ფილოსოფიური ტრადიცია ორ განსხვავებულ, თუმცა ერთმანეთთან

დაკავშირებულ ონტოლოგიას იცნობს. პირველს აგამბენი აპოფანტური გამოთქმის ონტოლოგიას უწოდებს, რომელიც თავისი არსით ჩვენებითია. ხოლო მეორეს ბრძანების ონტოლოგიას არქმევს, რომელიც თავის მხრივ იმპერატიულია. ჩვენი თეზისის თანახმად, არააპოფანტური ლოგოსიც და იმპერატივიც მოდალურ ონტოლოგიის ნაწილს წარმოადგენენ, ისევე როგორც ფიცი და ლოცვა.

8. ჰანა არენდტისა და ჯორჯო აგამბენის მიერ ნების საკითხის კვლევის საფუძველზე და მათ საწინააღმდეგოდ, მივედით დასკვნამდე და დავუშვით, რომ ნების ფენომენი ჯერ კიდევ ანტიკურ ფილოსოფიაში არსებობდა და ის არის მხოლოდ ქრისტიანული თეოლოგიის მიერ შექმნილი.

აგამბენი მოდერნულობის უნივერსალური ნარატივის ინტელექტუალი ნამდვილად არ არის, თუმცა, მისი პოსტმოდერნული ფილოსოფიური რეფლექსიის კონტექსტში განხილვაც არ შეიძლება. აგამბენს „ეტიმოლოგიზმში“ ადანაშაულებენ და მისი პოლიტიკური დასკვნების უმრავლესობას რადიკალურს, პესიმისტურსა და არარელევანურს უწოდებენ. ნაშრომში ანტიკური და შუა საუკუნეების ფილოსოფიის კონტექსტში ქმედითი და მჭვრეტელობითი სიცოცხლის ფორმების პარადიგმები გამოვიკვლიეთ, რომლებიც აგამბენთან ახლებურად არის ინტერპრეტირებული, ხოლოდ თავის მხრივ, ჩვენი კვლევა ამ ინტერპრეტაციის ინტერპრეტაციას წარმოადგენს.

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Faculty of Humanities

Manuscript copyright protected

Lasha Matiashvili

Vita activa and vita contemplativa: Ancient and Medieval Paradigms in the Philosophy of Giorgio Agamben

Synopsis

of the dissertation submitted in partial fulfillment for the Degree of Doctor of Philosophy (PhD) in Philosophy

Tbilisi
2018

This doctoral dissertation has been written at the Institute of Philosophy of the Faculty of Humanities, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Academic Supervisor: **Lela Alexidze**
Doctor of Philosophical sciences,
Professor

Reviewers:

The defence of the dissertation will be held on 2017, at 16:00, at the session of the Dissertation Committee of the Faculty of Humanities, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University.

Address: Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Room, Building I. Chavchavadze Ave.0179, Tbilisi.

A copy of the dissertation is available at the research library of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University.

Acting Scientific Secretary of the Dissertation

Council, Doctor of Historical Sciences,

Associate Professor

Ketevan Khutsishvi

Introduction

Presented investigation is dedicated to the philosophy of contemporary Italian thinker, Giorgio Agamben. One of the main purposes in this work is an exploration of an active and contemplative ways of live in the context of ancient and mediaval philosophical and theological thought. However, this is not merely an inquiry into the history of philosophy, but following Agamben's archeological and genealogical methodology we ventured to link the ancient and medieval paradigms and structural elements of active and contemplative life to the modern philosophical, cultural and political discourses. We can say, that presented research is an archeology of our own present world, which from the horizon of historical temporality contemplates something, which is in front of us, which is presented to us, but we do not see, what we should see, what should be felt and think upon, but neither feel nor think about this uncertain something. Philosophical archeology is the shadow directed from the present to the past, which helps us to see an essence and condition of our own moderinity. It is hard to see in its totality an object, which is extremely close to our eyes, thus for the comprehension of our own time, we should take a distance from it.

General Characteristics of the Work

Vita Activa and Vita Contemplativa both are an underpinning principles of western culture. In the context of ancient and medieval paradigms in the philosophy of Giorgio Agamben they are critically reevaluated and interpreted in our thesis. If in the political phenomenology of Hannah Arendt active and contemplative forms of life are strictly separated from each other, then in the philosophy of Giorgio Agamben both are interconnected and they imply each other. In that particular case, they are entering into the zone of indistinction, in which speaking about primacy of one over

another is impossible In the philosophy of Giorgio Agamben the structural elements of active and contemplative ways of life, which were defined by Hanna Arendt is partially shared. If for Arendt the constituent elements of vita activa are labour, work and action and the structural elements of vita contemplativa are thinking, willing and judging, it tuns out to be that in Agamben's philosophy these elements are represented differently. For instance, action is passed into inoperativity or non-action, which according to Agamben is the highest form of action. Thus inoperativity is linked to the contemplation. Concerning willing and thinking, these two components are reflected and shared by Agameben. In contrast to Arendt, Italian philosopher pays a lot of attention to the language and to its contemplative and active functions as well.

Actuality of the Problem

In contemporary western philosophy, in United States as well as in Europe, Giorgio Agamben is considered as one of the leading and significant thinker. Agamben's books are almost translated in every western languages. There are numerous research, monograph, journals and conferences dedicated to his philosophy. It is noteworthy to mention that in the western academic fields, Agambens philosophy is studied in its relation to the modern philosophical traditions. Maybe, the most actual for research is Homo Sacer's project, which lasts almost 20 years, from 1995 to 2014.

It is precisely this project to which the majority of scientific research and reception is dedicated. The main problems, which were developed in Homo Sacer project occupies the large part of the dissertation. For contemporary western scientific community the philosophy of Giorgio Agemben is the matter of constant reflection. The depth and theoretical significance of his work have been unconitionally recognized even by his fierce critiques. His books are translated almost in all languages, unfortunately in Georgia we do not

have his even one tiny work. Additionaly, in our scientific community Agamben's philosophy is not studied and investigated.

From modern living public philosophers (Badiou, Nancy, Habermas or Zizek) Agamben is one of the most outstanding and brilliant author. His contriburion and importance in the philosophical, theological, legal or political discourses are immeasurable. There are abundancy of philosophical literature about Agamben. However, as we already mentioned, modern scholars investigateing his relation with modern authors such as (Benjamin, Schmitt, Heidegger, Foucault and Deleuze). But our purpose is to find out the ancient and medieval problems and paradgims in his philosophy and actualize them in modern discourse, which will be the significant novelty not only for narrow research field on Agamben, but due to the interdisciplinarity for entire humanities.

Level of scientific study

In Georgian academic space the philosophy of Giorgio Agamben is not yet studied, while on international level a lot of scholars investigates the works of num philosopher. However, it is noteworthy to underline that even in west the place of ancient and medieval sources in Agamben's philosophy is not studied. There are different sides of Agamben's philosophy to which numerous scientific papers were devoted, but in the context of ancient and medieval thought, paradigms of active and contemplative life was not at the center of inquiry. To the thinking of Agamben is devoted the following works.

- Attell K. Giorgio Agamben: Beyond the threshold of Deconstruction. New York. Fordham University Press. 2015
- Calarco M and DeCaroli S. Giorgio Agamben: Sovereignty & Life. Stanford, California. Stanford University Press. 2007

- Durantea L, Giorgio Agamben: A Critical Introduction, 2009
- Leshem D, The Origins of Neolibaralism: Modelling the Economy from Jesus to Foucault, Columbia University Press, New York, 2016
- Dickinson C, Kotsko A, Agamben's Coming Philosopohy: Finding the New Use for Theology, Rowman & Littlefield International, 2015
- Dickinson C, Agamben and Theology, T&T Clark, 2011
- Zartaloudis T, Giorgio Agamben: Power, Law and the Uses of Criticism, Routledge-Cavendish, 2011
- Kotsko A, Salzani, C, Agamben's Philosophical Lineage Edinburgh University Press, Edinburgh University Press, 2017

Aims of the Work

The main aim and the desirable result of Ph.D thesis is an interpretation of contemplative and active forms of life, how they appear in ancient and medieval periods and how both were practiced and interpreted by Agamben. Agamben especially in the last periods, often traverses the philosophical, theological, legal and historical fields. By doing this, he tries to restores and gives the new life to forgotten concepts and problems and get them back in modern philosophical discourse.

How is it possible, more specifically, that church fathers and, more generally, late ancient and early medieval philosophical-theological thought can explain to us the functioning of modern secular society and disclose impersonal character of power? To be contemporary is much more distrustfulness and distancing from its time, through this theoretical procedure we can better

understand out own world, because we are determined by the "life world", we should take some distance from it in order to see ourselves and the world as such from the different angle. Agamben uses archeological and genealogical methodologies for the critique of modernity. We can also say, that in the philosophy of Agamben contemplative and active forms of life are closely interconnected and in tototal they are constituent elements of his philosophical-political project. In the context of both paradigms, we have investigated the metaphysical categories of will, potentiality, language and voice, also structural elements of an active life such as following: action, inoperativity and production.

Scientific novelty

The place and significance of ancient and medieval traditions of thought in the philosophy of Giorgio Agamben are partially and fragmentary studied and investigated. In this regard Ph.D thesis will be the significant novelty not only in philosophy, but for the theology and political sciences also. Concering the concerete scientific originalities, in the process of the research we have tried to prove some hypotheses.

- By investigating the function and meaning of non-apophantic logos and identifying its three significant components, we draw the conclusion that singular and self-manifested utterances can be pushed and articulated in the field of modal ontology. Commandment, prayer or oath according to their structure have imperative character and are contradictory to the indicative. In addition, we can say that in analytic philosophical tradition, in the speech acts theory, modal ontology has swallowed indicative ontology of presence. However, Agamben's intention is absolutely different and bringing back

into the current philosophical reflection Aristotelian non-apophantic logos, we wants to disclose hidden operative machine of political power, which is disguised by the mask of non-apophantic discourse.

- Against the dominating and established view in the history of western philosophy, we have posed the following hypotheses, that the will, which is the component of contemplative way of life, perhaps it was already existed in ancient and late ancient philosophy. Also, we have shown structural similarity of the thought of St. Paul with ancient Greek philosophy, particularly with Aristotle and especially in the contect of the problems of will and economy.
- Through an analysis of theological economy, ontology, anarchy, reign and government, being and acting, also collateral effect, I have tried to demonstrate Agamben's main thesis , according to which power in Western culture assumed the form of economy, which, according to Foucault's bio-political theory, means "the government of men" and administration.

Methodology of the work

During the process of the reaseach we have used several methods. The first is genealogical-archeological methodology which was established by Michel Foucault and which implies the problematization of historical facts and disclosere of initial structural meaning of the concept. We have also applied hermeneutical and phenomenological methodologies. However, we have borrowed the main methodological principle from Agamben himself. As Agamben characterized his attitude, his aim was to develop the problematic

thought and to say what remains unsaid and concealed in other's writings without any ambition of fulfilling it. For that methodological procedure he used the term of Ludvig Feurbach *Entwicklungsfähigkeit* (the capacity of development). Our methodological guide and choise is that onem which we have applied to the ancient and medieval traditions of thought as well as to the Agamben's philosophy itself.

Aprobation of the work

The specter of the main problems was presented in various international scientific conferences, workshops and seminars.

- On March 19, 2018, public lecture was held "Economy and Ontology: The Mystery of Power in the Philosophy of Giorgio Agamben" at the Institute of Philosophy of the Academy of Sciences of the Czech Republic. This topic is one of the biggest parts of the dissertation.
- In 2016 was presented the research "Will, Potentiality and Temporality in the philosophy of Giorgio Agamben", at the University of Erfurt during the workshop "Interrelational Self and Individuation", which was held at "Max Weber Kolleg" (University of Erfurt, Germany) with the collaboration of Interdisiplinary research institute (F.E.S.T) of Heidelberg university. This presented work is included in the last chapter of the Ph.D thesis.
- Also in 2016 in International Festival of Philosophy in Ischia, Italy, it was presented the paper "Non-Apophantic Logos as Modal Ontology", which is also included as separate chapter in Ph.D thesis.
- In the year of 2015 during the Third Eurasian Multidisciplinary Forum, which was organized by the European Scientific Institute in Tbilisi, at Grigol Robakidze

University, i have presented the paper, “Geneology of Authority and the Puzzle of Sovereignty “

Participation in international scientific events and relationship with international scientific communities helped me to shape the form of my research and also determined the dynamic of it.

Publications concerning the problems of the presented dissertation are following:

- Matiashvili L, Geneology of Authority and the Puzzle of Sovereignty. European Scientific Journal. 2015, ISSN: 1857 - 7881 (Print); ISSN: 1857 - 7431 (Online)
- Matiashvili L, Non-Apophantic Logos as Modal Ontology. European Scientific Journal. December issue, 259-267, 2016, ISSN: 1857 - 7881 (Print) ISSN: 1857 - 7431 (Online)
- Matiashvili L, Economy and Ontology: The Mystery of Power in the Philosophy of Giorgio Agamben, London Academic Publishing, Brolly. Journal of Social Research, (August, 2018)
- ენა და ფიცი: ფილონ ალექსანდრიელიდან სამეტყველო აქტების თეორიამდე: ენა, კულტურა, ფილოსოფია ეძღვნება ფილოსოფოს მამუკა ბიჭაშვილის ხსოვნას. რედ. ა ყულიჯანაშვილის, მ. ქერქაძე, „მერიდიანი“, თბილისი, 2016, გვ. 196-201, ISBN 978-99441-25—215-0

The structure and the content of the work

The Ph.D thesis is made up by introduction, eight chapters and paragraphs. In the end of the work there is a conclusion, in which achieved research goals are given. In the introduction we have discussed the preliminary draft of the work

Chapter I

The first paragraph of the first chapter, "**The State of Exception and Bare Life**", as it is seen from the title refers to the historical-paradigmatic analyzes of state of exception and to its relation to its relation to sovereign decision. Paradox of sovereignty is following: If sovereign declares the state of exception, he does this by the legal-constitutional right.

However, the legal system has some self-destructive element within itself, because in the state of exception the force of law will be temporally suspended. In such situation, sovereign will be trapted within the ambivalent position. He is at the same time included and excluded from the law, he exceeds it and simultaneously is determined by it. The remote structural analogue and prefiguration of the state of exception is Roman juridical and legal notion of "iustitium". For the contemporary citizen of constitutional-legal state this word would not be the vague and obscure due to its direct connection to the modern notion of justice. However, initial meaning and usage of the concept would not be so usual and common. The notion of "iustitium" played a significant role and had a special function in the political life of Romans. Original denotation of "iustitium" was the temporal suspension of law and interruption of all legal procedures and social affairs. This extreme decision has been made by senate or magistrates on the basis of external threat or social disorder. Senate taking into account existed political and social constellation, declared the so called "Senatus Consultum Ultimum" or the final decree of the senate. This formula provided consuls with specific rights for the sake of the protection of the state. Senate's announcement can be considered as transgression of the legal order, which creates extra juridical space. In this paradoxical situation Senate's final decision can be counted as identical to law, or more precisely it has the same force of law without being legal element.

The second paragraph “Auctoritas and the State of Exception” is the logical continuation of the problem, which was posed and explored in the first paragraph.

For the Greek mythological and philosophical tradition the rejection or killing of the father was not so strange and unconceivable theoretical event. It will be enough to recall Oedipus and Plato’s “Sophist”, in which Parmenides represents symbolic image of father, who then becomes the object of murder and overcoming. In political organizational structure and everyday life of Roman Empire metaphorical figure of father as legislator was founded by sacral perception of tradition and past. What links the concepts of domination and authority with the name of the father? Father was deemed as a head of household and a person who gave a command, also he is a subject who bears culturally accumulated form of oppressive power.

Greeks had a rich political experience, but they did not have the notion and specific word describing what Romans understood by the term of authority. In ancient Greece sharp demarcation line was drawn between public and private spaces. The word οἰκονομία designated the private dimension of the household, which was ruled by δεσπότης. It is a very similar to Hegelian master-slave dialectic, the master possessing coercive “power” on other family members and slaves could not be considered as free man. Ancient Roman historian Dio Cassius indicated on the impossibility of the simple translation of the Latin word auctoritas into Greek language. According to Agamben’s interpretation, Dio did not intend to demonstrate specific Roman character and origin of auctoritas, rather its linguistic application and complexity of translation, impossibility of reduction on the one meaning.

Third paragraph, “**Homo Sacer and Bare Life**” is dedicated to the archaic figure from Roman Law, who was excommunicated from Legal-constitutional sphere and whose entire life was reduced to so called bare life. In that context, we should recall the distinction of the forms of life made by Agamben. According to him, Greeks

distinguished between the life (Zoe), which is common for all; plants, animals and humans and life (Bios), which is politically qualified life. After the ban and excommunication, the life of Homo Sacer was reduced to Zoe or to the bare life, which means the lawless and rightless existence. Homo Sacer could be killed without punishment and at the same time sacrificion of him ti Gods, was also prohibited. For him everybody is the potential sovereign, who as Foucault suggested decides who will live and who will die. Agamben, despite the fact that he develops biopolitical paradigm of Foucault and criticizes the modern manifestations of it, he does not agree with French philosopher about the historical origin of biopolitics.

For Foucault, realization of the biopolitical form of power by the state, emerges on the threshold of modern episteme. Agamben considers, that biopolitics was already born in ancient world, which is clearly seen in the figure of Homo Sacer, actualized by him. The state of exception is imaginary construction of the mind, which is place od birth for above-mentioned paradigms. In the state of exception peripherial and margilized subjects have been emerged and bare life is such kind of state of exception.

The first chapter of dissertation was elaborated under the paradigm of active life, particularly, we try to find out historical prefigurations of modern biopolitics, which represents the critical reflections on the crisis of contemporatry political action.

Chapter II

The second chapter of the dissertation: **"Economy and Ontology: Metaphysical-political project of Giorgio Agamben**", is made up by introduction, five paragraphs and conclusion (2.1. An Archeology of Oikonomia; 2.2. Pre-christian economy; 2.3. For theological meaning of "Economy": The strategic reversal; 2.4. Divine Anarchy; 2.5. "King reigns but he does not govern").

In the introduction we have pointed out on the problem field, particularly Post-Foucauldian biopolitical archeology was analyzed. The main purpose in this work is to analyze the metamorphosis of power in the social and political tradition of the West. Agamben's basic interest is why and in which ways power assumed the form of economy, which, according to Foucault's genealogical investigations, means the "government of men". Here Agamben characterizes Foucault's archeology/genealogy as a methodological tool that casts a shadow that reaches back from the present to the 17th and 18th centuries. For Agamben, this shadow is even longer and goes back to medieval and ancient intellectual history. How is it possible, more specifically, that church fathers and, more generally, late ancient and early medieval philosophical-theological thought can explain to us the functioning of modern secular society and disclose impersonal character of power?

The first paragraph "**An Archeology of *Oikonomia***", is the investigation of the term economy. One of Agamben's main objectives is to demonstrate the interchangeability, antinomy and at the same time, functional interconnectedness of political theology and economic theology. The historical-theoretical ground for both paradigms is Christian theology. The source is the same, but interpretations are different. The theoretical foundation of political theology is ascribed to German jurist and Catholic Carl Schmitt, whereas theologian Erik Peterson who was Schmitt's theoretical opponent has ventured applying an idea of Trinitarian Economy for refuting the former paradigm.

In the second paragraph „**Pre-Christian Economy**", we have investigated the function and meaning of pre-christian economy, particularly, its function in the philosophy of Aristotle and its usage in rethorics in general.

Third paragraph "**For the Theological meaning of "Economy": The Strategic Reversal"**, deals with the transformation of the meaning of the term "economy" in Christian theology. According to the established view of church historians and theologians,

modification of the traditional meaning of the term 'economy' and its inclusion in theological vocabulary is linked to the Epistles of St. Paul. In what amounts to a major and dominating paradigm, Paul, it is often claimed, was the first to use the term *economy* with theological meaning. However, Agamben's investigations have disclosed the assumption that the theological rendering of 'economy' should not be associated with St. Paul, but with Tertullian and Hippolytus. According to Agamben, Paul used that particular notion of economy through its Aristotelian sense, which originally meant the structure of the household. The words slave (*doulous*) and servant (*diakonos*) also belong to that sphere; words that Paul used for describing his function and condition within the general practice of the worship. As it is mentioned above the strategic transformation of the meaning of the term is the achievement of Tertullian and Hippolytus. In their texts, economy becomes the technical term through which they try to articulate the Trinitarian theology.

The fourth paragraph "**Divine Anarchy**" is dedicated to paradigms of essence and action. According to Agamben, distinguishing between God's essence (being) and action, ontology and praxis, is one of the fundamental problems of economic doctrine and Christian theology. Classical Greek identification of Being and Language in Christian theology have been sublated by the thought that Logos, as the realization of the divine plan of salvation, as praxis and economy, as a consequence of Arian controversy, was declared anarchical–that is to say, without foundation and beginning. The ancient Greek picture of the world is indifference and identity of being and action. For example, the Aristotelian unmoved mover moves the heavenly spheres out of necessity, according to the immanent law of its nature, and not because it wants this. He is identical with himself. The Greek world is harmony and unity of being and action.

In the fifth paragraph "**The King reigns, but he does not govern**" the paradigms of reign and government have been

investigated. The division between government and reign, as we have already seen, according to Agamben, was accomplished in Trinitarian economy, in which being and acting were separated. First, we do not have to be surprised that before the construction of basic categorical apparatus of political science and positive law, particularly in the theological tradition, we can find the terms and concepts relating to the divine government of the world, which now constitutes the cornerstone of the political vocabulary. Before the separation of executive and legislative powers in the secular-profane sphere, as is shown by Agamben, concepts *ordinatio* (ordering) and *executio* (execution) emerged during the period of the articulation of general and particular providential theology.

Chapter III

In the paradigm of active life, the concept of political action was central, therefore, it would be legitimate to ask the question to what extent is justifiable to consider the concept of **inoperativity** as a political category in the philosophy of Giorgio Agamben. For Agamben, inoperativity is the only way out from the coercive and suppressive political and social condition. When Michel Foucault was speaking about the homogenous effect of power and its technologies , he thought that only possible redemption is the immanent critique of the institutions, which excercises such a power and tge resistance to it. Agamben thinks that the most effective and action is non-action or inoperativity, which at the same time coincides with resistance. It is something like a negation to obey the political, cultural and social institutions.

The first paragraph **"Saint Paul: Inoperativity and Deactivation of the Law"** is dedicated to the interpretations of the Pauline epistles by Agamben. The main question, which was posed by Italian philosopher is the following: In the context of Paul's messianic narrative, what meaning has a concept, which can be designated both deactivation and inoperativity. As Agamben noticed

Katargein is the technical concept, which was invented by Paul. We have analyzed this concept under the light of the critique of Jewish Law by St. Paul. Only after that one can shed the light to the interrelationship between messianic phenomena and the Law. ***Katargeo*** literarily means "I deactivate" or "I suspend". Agamben suggests that we do not have to imply by this term an absolute abolishion, but a deactivation, wich suspends the force and efficacy of the law. Archeological and at the same time hermeneutical investigations of Agamben leads him towards one interesting discovery, namely, he identifies the dielactical meaning of Pauline Katargesis. According to Agamben's finding when Luther translated the bible German, he renders this word as *Aufhebung* . On a basis of meticoulous study of Luther's writings, Agambens considers, that Protstan monk was perfectly aware in an ambivalent meaning of that particular term. Pauline Katargesis, which Luther transited as *Aufhebung* does not mean tha abolition or accomplishment of the law, but only its sublation. This kind of proto-Hegelian dialectics of Paul discloses at first glance his self-contradiction, which did not leave unnoticed.

The second paragraph "Inoperativity and Contemplation" is dedicated to the theological origins of biopolitics. We assume that for Agamben archeological investigation of inoperativity and contemplation serves to the one purpose, to create somehow the weapon against modern biopolitical and economic power, which implies the resistance to the centers of power. Agamben in one of his articles, which is dedicated to the lecture delivered by Gilles Deleuze, "What is an act of Creation", following French philosopher refers and explicates Deleuzian act of creation, as an act of resistance. But according to Agamben, the real problem was that Deleuze nevere defined the concept of resistance and its relation to the work of art. From the perspective of Giorgio Agamben it is precisely inoperativity, which is true resistance and which represents the premise or condition for the crystallization of contemplation, action and the new subjectivity.

Chapter IV

The fourth chapter of dissertation is called "**Deconstructive and Archeological paradigms of Voice**". It is dedicated to the philosophical reflections about voice by Jacques Derrida and Giorgio Agamben. If Derrida uses the voice in modern philosophical context, particularly for the critique of Husserl's phenomenology, then Agamben tries to critically reexamine Derrida's deconstructive project, which he tries through ancient and mediecal philosophical discourses.

In the first paragraph we have discussed the deconstructive critique of Husserl's philosophy by Derrida and the role of the voice in this process. The co-temporality of presence of an ideal object (infinite repetition) and the self-presence (proximity) necesarily requires a voice. The Phenomenological uniqueness of the voice is expressed in the fact that hearing oneself speaking coincides with the understanding of the content and the meaning. Hearing oneself speaking according to Derrida is the absolutely unique form of auto-affection and its condition and foundation is the self-proximity, which generally implies the absolute reduction of space. According to Derrida, phoneme as such represents the pure and dominant form of the phenomena. From the standpoint of pure phenomenological reduction speech itself belongs to the phenomenal category, which already suspends and neutralizes the existential thesis of the world and natural attitude. Subject, during the hearing of its own speech does not leave its own bodily limits, it does not requires the transcending into the space. Because of this it represents the unique form of narcissism, its transmission and repetition does not encounter any hindrance. From a such an understanding of the voice, during the hearing oneself speak signifier and signified are so close with each other that the transparence of the signifier is obvious.

In the second paragraph **"Giorgio Agamben's archeology of voice"** the main object of investigation of Agamben's philosophy of voice. For Agamben the implicit target is Derrida's

"Grammatological" project. Even here Agambens is credible to Aristotle and by excavating his thoughts concerning the voice, he tries to show that Derridas's insistence on the primacy of voice over the writing and thus "Grammatology" as a science about the writing in not the invention of the near past, but it is a discovery of ancient tradition, namely of the reflection about language and voice.

The third paragraph **"Philosopher of logos as a guardian of ineffable",** is dedicated to the interpretation of the verse "Eleus inian Mysteries" of Hegel by Agamben.

The fourth paragraph **"voice as χώρα",** refers to the voice as absolute potentiality and theory of matter. Here is also Platonic χώρα, which is not the same as Aristotle's matter and wich we consider as structural analogy of voice.

Sixth paragrapgh **"Flatus vocis: Short excursus in medieval philosophy of voice",** we have investigated the mythologem of the "silent voice" and Augustin's "emtpty voice" (inanem vocem), also Anselm's „Flatus vocis".

Chapter V

Fifth chapter "Ineffable and Effable" is dedicated to epistemological investigation of the boundaries of language, which mainly is conducted in the context of Agamben's interpretation if Plato" "Seventh Letter". For Agamben, ineffable is possible only in language. The thing in itself despetive it ineffability resides in language, which is the fundamental potentiality of ineffable. As if, ineffable exceeds language and indicates on its weakness, but it is at the same time expressed in the language as an ineffable. Agamben compares Platonic elements for obtaining the knowledge with Stoic threefold system of linguistic signification. The reflection about linguistic signification should be traced back before the stoics, namely in the Platonic dialogues. In the hierarchical structure of signification, stoic signifier (σημαῖνον) corresponds to the Platos' name (ὄνομα), for the definition (λόγος) is stoic referent, or signified

(σημαινόμενον) and the third one is an image (εἴδωλον), to which corresponds actual referent, stoic thing or object (τυγχάνον). Plffato's unwritten esoteric doctrine, if such a thing really exists is absolutely ineffable. However, thing in itselfm as ineffable has the paradox, namely, that it does not go beyond lingiostic field of significationm and only given to in and through it. This last, fifth stages is an ideam or thing in itself.

Chapter VI

Sixth chapter, **"Vita activa and vita contemplativa: Ancient and medieval paradigms in the philosophy of Arendt and Agamben"** is the comparative analyzis of the theories of two philosophers. Arendt and Agamben also have in common the fact, that they were the student of Martin Heidegger, Arendt in twenties and Agamben in sixteeth. If the "Human Condition" aim at foundation and structural explication of the elements of active life, "The Life of the Mind" is dedicated to the contemplative way of life. Arendt set against the three (labour, work, action) structural elements of an active lif, bute thinking, willing and judgment respectively. If it was done delibaratly or not, we do not know, but the selectred titles of Arendt referes to the Kantia tree critique:

1) Thinking-"The Crituqie of Pure Reason" and therefore epistemological question-what can I know?
2) Willing-"Critique of Practical Reason" corresponds to the ethical question: What should I do?
3) Judging-"The Critique of Judgment" which pose the question, what can I hope for?

The first paragraph of sixth chapter **"Praxis and Poiesis"** refers to the meanining and interrelation of these concepts, which has the roots in the philosophy of Aristotle. It is noteworthy to underline the critique Arendt's theory of action by Agamben. According to some interpretations, in "Human Condition" Arendt wanted to

transgress the traditionals hierarchy and subordination of action and contemplation, which as Agamben though she failed to achieve.

In the second paragraph "**whatever singularity**" we have shortly discussed Agamben's concept of whatever singularity. Here "whatever" Agamben borrowed from scholastic philosophy and originally used it in the construction of an idea of "coming community". The term "whatever" (quodlibet)[1] does not mean indifferent attitude toward some particular charachteristics or traits, but it means Being as such, as it is in its self-manifestation. "Whatever" does not neither express some particular object not predicative differentiation of being. Not beauty, good or friendly, but whatever being as such. Its absolute and total, unconditional singularity is the premise of impartial will and other as such.

Chapter VII

"Non-Apophantic Logos as Modal Ontology" is the title of the seventh chapter. Non-Apophantic utterences constitutes the basic structure of modal ontology. According to Aristotle, "Every sentence is significant, but not every sentence is a statement-making sentence, but only those in which there is truth or falsity. There is not truth or falsity in all sentences: a prayer (εὐχὴ) is a sentence but is neither true nor false" (Arist; De Interpr. 16b33.) Nonapophantic discourse does not reveals, shows or demonstrates something which can be true or false, rather it is a singular self-manifestation, which is neutral and indifferent to binary opposition of logic and can be placed beyond propositional truth or falsity. There are several forms of singular expressions, which structurally are very similar to performative utterances such as an oath, prayer, curse, advice, suggestion and of course imperative or commandment. Imperative does not refer to objective world, it lacks the force of denotation and the description. By investigating the function and meaning of non-apophantic logos

[1] „quodlibet ens est unum, verum, bonum seu perfectum"

and identifying its three significant components, we draw the conclusion that singular and self-manifested utterances can be pushed and articulated in the field of modal ontology. Commandment, prayer or oath according to their structure have imperative character and are contradictory to the indicative. In addition, we can say that in analytic philosophical tradition, in the context of speech acts theory, modal ontology has swallowed indicative ontology of presence. However, Agamben's intention is absolutely different and bringing back into the current philosophical reflection Aristotelian non-apophantic logos, he wants to disclose hidden operative machine of political power, which is disguised by the mask of non-apophantic discourse.

Chapter VIII

The last chapter **"The Archeology of Will"** is devoted to the one of the basic elements of contemplative life. However, as we have assumed contra Arendt, this concept resides on the threshold of active and contemplative ways of life. According to widespread opinion in the history of philosophy, which was also expressed by Arendt and Agamben, one has to trace back to point of birth of the will in medieval theological though, rather than in ancient Greece. According to such interpretation, following Agamben we can say that ancient man was the subject of potentiality and not of the will. Therefore, we have to pose one more complicated question concerning the interrelation between potentiality and will. How they define each other or they do not have nothing in common? Despited the effort of Agamben to prove the existence of will in Greek philosophy, eventually he sees the problem of potentiality and will in the simple binary opposition. According to Agamben, ancient human does not trancendes the field of the potentiality, he is absolutely the subject of potentiality, but in christian context the category of potentiality is subjugated to the will. Thus, Christian subject is the subject of will and not of the potentiality. Agamben thinks that, the transmition from ancient to modern world coincides

with transition from potentiality to will. Our main aim is the reconsideration of traditional opinion., because of that in this last chapter we tried to articulate the will in ancient philosophical tradition. However, it is impossible to give an ultimate answer on the question concerning historical or theoretical context, from which will emerged. The will as such by many philosophers is considered as artificial problem and concept, but here we wanted to show histrocal determined side of that problem. We can assume, that despite the fact that will was born in Christian theology it existance can not be absolutely neglected ftom ancient philosophy.

Conclusion

The topic of the presented research, in the context of ancient and medieval paradigms is the contemplative and active forms of life in the philosophy of Giorgio Agamben. Conclusions and the results which were done in this research besides philosophy is novelty for interdisciplinary researcg of the systems of thought. For better understanding of achieved results, their coherent representation would be relevant.

1. In the context of the paradigm of active life, we have investigated the basic figures and categories of Agamben's political philosophy; Namely, Homo Sacer, who was excluded from legal order nd his relation with sovereign and the state of exception.
2. To the paradigm of active life also belongs the study of theological articulation of economy (action) and ontology (essense). Concerning the investigation of the birth of biopolitics in the research process itself critical reexamination of Agamben's hypothesis became evident. According to our thesis the point of historical crystallization of biopolitics is much

pastorate power indicated by Foucault, rather than Christian theology, assumed by Agamben.

3. Based on Agamben's study of Pauline epistles we have ascertained Pauline critique of the Law and compare the structure of messianic event with the state of exception. Also, in the context of Christian theology following Agamben we came to the conclusion that contemplation and inoperativity are something like an anthropological operators and that, they determine each other.

4. In this context of Agamben's critique of Jacques Derrida's deconstuctive project, we have investigated an interrelation of voice and writing. According to Agamben's thesis, voice, does not matter whether it will be Aristotelian matter or Platonic chora, is something like a wax, on which linguistic signs and symbols are imprinted. The voice is language and the language is the voice. Due to this Agamben considers that grammatology, or the science of writing in the tradition of western philosophy was always considered as superior over the voice, which is against Derrida's basic claims. But, eventually, I think that Agamben and Derrida represents the different sides of one coin.

5. In the context of the philosophy of language and the theory of knowledge an interpretation of Platonic "thing in itself" by Agamben was investigated. The main problem was interrelation between ineffable and effable. By invenstigating language signification in "The Seventh Letter" of Plato and Stoic doctrine respectively, we came to the conclusion, that ineffable is possible only in language and through it. Despite the fact that, some thinkers , such as Walter Benjamin thought that the task of

philosophy is an elimination of ineffable from language.

6. In the context of contemplative and active forms of life philosophies of Giorgio Agamben and Hannad Arendt have been compared. It can be said, that the categories of action and contemplation in Agamben's writings is different from Arendt and furthermore is critique of its basic assumptions.
7. By developing Agamben's own research, we draw the conclusion that, Aristotle's non-apophantic logos, which is the beyond truth and falsity belongs to the modal ontology. According to Italian philosopher, cultural and philosophical tradition of the west knows two distinct, but functionally interrelated ontologies, first is an ontology of apophantic utterance, which by its nature is indicative, while second one is the ontology of commandment. According to our thesis both non-apophantic logos and imperative can be placed under the category of modal ontology, as well as oath and prayer.
8. Contrary to Hannah Arendt and Giorgio Agamben we have made an assumption, that the phenomenon of will have already existed in ancient philosophy and it is not only the exculisve creation of medieval theology.

Agamben is not theoretician of modern universal narrative, however he can not be considered under the postmodern philosophical category. Agamben have been frequently acused in "etymologisms" and his basic radical political thoughts are considered as extremely pessimistic and radical. This work represents an investigation of his

philosophy under the sings of active and contemplative paragims in ancient and medieval traditions, which are newly interpreted by Agamben and from our side, we can say that our thesis is the double interpretation, or interpretation of interpretation.